

Эхэ хайхан нютагаа эд хамта мандуулас!

БУРЯД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1995
НОЯБРЬ
4
Намарай һүүдүлаан
нохой
сарын 12
СУББОТО
гарагай 7
№210 (19303)
Газетин сэл
ХЭТЭСЭЙ

Мүнөөдэрэй
шухала
асуудал

ХЭНИИНИЙ ХЭН БЭ ГЭЖЭ МЭДЭЭД...

юумыень оложо, туһаламжа хүргэжэл халадаг. Б. Ханд Ринчиннимаевна тээмэндэ аттестаци гарахаданнай яһала туһалаа, ганса "Ветеранууд тухай" Россин Хуули шудалхадаа, зарим нэгынь ойлгожо ядан нуухаданнай, нилээд заажа үгөө хэн. Аттестаци гарах гэшэ бэлэн хэрэг бэшэ юм байна. Зарим үбгэд, хүтшэдэйнгөө наһаараа хүдэлжэ, пенсидэ гараһан документүүдэ буруу гэршэлүүлээд байбаль, тэрэ федеральна Хуулине мэдээс эндэл хэрэгтэй юм байна гэжэ ойлгообди.

Социальная таһагайхид нарадаа нэгэ-хоёр дахин семинар-суглаа үнгэргэдэг. Улаан-Үдэһөө ерэнэн шалгалтын комисси үбгэд, хүтшэдэймнай гэрнүүдтэ ошожо, хараха дуратай байдаг. Миний мэдээд нэгэ хонирхолтой, үнөөхил хэжэ байһан ажаллаа ханан, хүршэнэрэйнгөө үхибүүдэй гутал улажа гү, али мориной хазаар, таха дархалжал хуудаг. Хүтшэниинь Бүрээма Раднаевна газараа түлээ оруулжа үгөөд орхиболши, борохон шүлээг гаргаад, үдхэн шара сайгаа шанаад лэ, ороһон-гараһан айлшадаа хүндэлэн, хаана юун боложо байһаарнь хонирхожол хууха.

Комсомольско үйлсэдэ ажаһуудаг нэгэ ород хүтшэнтэйб - Морозова Анна Николаевна. Тэрэ хүтшэнтэйни ганса хүбүүн Новокузнецк хотодо гэр бүлэтээ ажаһуудаг юм. Холыше наа, жэлдээ хоёр дахин эжыдээ ерэгжэ, тэрэнээ баярлуулаад ошодог лэ даа. Гэртээ абаашаха гэхэдэнь, эжынь ошожо үгэдэггүй. "Мүнөө дээрээ хүлһөө буугаагүйдөө ошохогүйб. Түрэнэн нютагаа яагаад орхибо гээшэбиб?" - гэдэг. Зүбшье юм гү даа, тэрэ хүтшэниие ойлгохоор.

Манай ажал хүдэлмэри зоной дунда хүндэтэй гэжэ мэдэнэбди, тээд салимнай арай бага гэхэ байнаб. Мүнөөнэй сагаар бодоод үзэхэдэ, 120 мянган түхэригтэ юу абажархиха биш даа. Бидэ, хүдөөгэйхид, газараа нэгэ хэды үхэр малтай, өөрын хартаабхатай хадаал, гарасаданабди. Илангаяа олон үхибүүтэй гэр бүлэнүүдэ хайрлахаар байгша. Адаглахада, тэдэнэр мүнөөр яһалад ядаралдана даа. Яажа эдэниие абархихибди гэжэ социальная таһагайхид бодомжолдог гээшэ. Тэдэнэр тухашарха, тулгардахадаа тэндэ ерэнэ шууу.

Октябриин 31-дэ Улаан-Үдэ хотодо ерэгжэ, "Эрхим социальная хүдэлмэрилэгшэ" гэнэн конкурсдо хабаадалсаһандаа баяртайб. Иимэрхүү хэмжээ ябуулгануудые хаа-яа үнгэргэжэ байхада, үлүү болохогүйл, туһатай байна. Тус конкурсдо республикынгаа газар шотагуудай социальная таһагай хүдэлмэрилэгшэдтэй дүтөөр танилсаба гээшэб. Аймаг бүхэнэй социальная таһагайхид хэжэ байһан ажалаар хонирхоходо, хаа хаанагүй хүн зоной ажабайдал адлихан байна. Иигээд, ноябриин 7-ной һайндэр боложо, үбгэд, хүтшэдэймнай үнгэрһэн жэлнүүдэ ханан, дурсан байхань, лабтай. Манай эхэ, эсэгэнэр хэдэн арбаад жэлнүүдтэ тэрэ үдэрые тэмдэглэжэ байһан аабза. Совет засагай үедэ ажаһууһан зоной ажабайдалые мүнөөнэйхитэй сасуулхар бэшэ. Ямаршьегүй байһанаа, гэр гэнтэ капитализм руу орокомнай гээд, хуу юумээс буруу тээшэн урбуулхархиха бшуубди. Хай даа, наа наашые экономикаоо нэргээхэбди гэжэ найдахаар бэшэ ха. Мүнөө Гүрэнэй Дүүмын депутатуудай һунгалтын эхилхэдэ, хажуу тээ байһанай хэрэггүй гэжэ хананаб. Хэниинь хэн бэ гэжэ хайн мэдэжэ абаад, дуугаа үгэхэбди.

А. ЖАМАГАНОВА,
Ярууны аймагай
захиргаанай социальная
талаар хамгаалгын
таһагай хүдэлмэрилэгшэ.

Малай үбэлжэлгэ -
харюусалгатай хаһа

"ТУЛЮУРХАН ЛЭ БАЙДАЛТАЙБДИ"

Типмэшье үнн болоогүй хэды хоногой саада тээ "Авангард" колхозой Барыкнай һу наалпин фермые даагша Тагьяна Николаевна Бухольцеватай уулзаад, үбэлжэлгэд хэр бэлдэжэ байнат гэжэ асуухадаа пимэ харюу дуулахаб гэжэ ханаагүй хэм. Ушарын юуб гэхэдэ, энэмнай аймаг соогоо һу яһала сэхэ наадаг түрүү фермэнүүдэй нэгэн гэжэ тоотой ха юм.

— Яажа үбэлжэхэбди гэжэ эхэл ханаата боложо байнабди. Энэ жэлдэ ажалай эмхидхэлэй муу байһанһаа боложо, тэжээл бага бэлдэхэдэ. Үбһэл, силос нёдондонойнһоошье бага. Манай фермын хажууда оройдоол нэгэ бүхэндэ 800 тонно силос дарагдаа. Үбһэнэйшье панар яяр муу. Намар хожом болотор, аяр октябрь гаратар абтанан үбһэн яагаад шэмэтэй һайн байха даа.

Мүнөө хүрэтэр үнээдэ бэлшээрлдэ гаргаад лэ байнабди. Үнэндөө, тэдэниие бүри октябрь соо һайнаар эдээлүүлжэ эхлэхэ ёһотой байгаа ха юмбди. Энээн дээрһээ һу наали доошолжо захалһаар үннэй. Хэрбээ зунай һүүл багаар фермэдэ үдэрэй 11-12 центнер һүн наагдадаг байгаа наа, мүнөө тэрэмнай 7 центнертэшье хүрэхээ болижо байна, — гэжэ фермые даагша хэлэнэ.

— Малайнгаа байрые хэр заһабарлаа, дулаалаабта? — гэжэ асуухада, тэрэ урмаа таһарангаар гараараа зангажархина.

— Хэлэхэньшье эшхэбтэр. Үнээдэй хашаагай үүдэ, сонхонуудынь һула заандаа, досоонь хүйтэн халхин ходооро үлээжэ байна. Дороһи шалынь модо нэлгэхээр болонхой. Тээд модоншье, дархашуулшье үгы. Бидэ өөһэдөө энэниие хэжэ шадахагүй байнабди. Хабтагай, хадаһан гэхэ мэтэ манда байха бэшэ. Уһа бүлээхэдэг түхээрлэгэ хүдэлгэгдэнэгүй. Тэрэниие заһабарилха гэхэдэ, хэрэгтэй юумэнь үгы. Үнээдые наадаг онһон түхээрлэгэмнайшье хуушаржа муудашанхай, — гэжэ Татьяна Николаевна олондутуу дундануудыс дурдана.

— Колхозойтнай хүтэлбэрлэгшэд, мэргэжэлтэд

пимэ байдалые мэдэнэ гэшэ гү? Үбэлжэлгэд бэлдэхэ талаар пимэ ямар туһаламжа үзүүлэб? — гэжэ асуухада, эндэ байлсаһан ветфельдшер Агриппина Грудиппина пшгэжэ хэлэнэ:

— Хуу мэдэжэ, хаража байгаа аабдаа. Тээд малай байра заһабарилха барилгын бригада ондоо хүдэлмэрп хэжэ бүлөөгүй байгаа юм агша гү, юрэдөөл, хэншье ерэдэггүйлаа. Хэзээ эдэ мэтэмнай үбэлжэлгэд бэлдэгдэхэ юм. Мэдэхын аргагүй. Саг ошожол байна. Илангаяа нарай тугалнуудай байрын задагай зайдан байхань нааа зобохоор. Удахагүй декабриин эхээр үнээд тугаллажа эхлэхэнь. Ветеринарна хэрэгсэлэй зүйлнүүд, эм дом гэхэ мэтэ гэжэ оройдоошье байхагүй.

— Сэхыень хэлэхэдэ, аймаг соогоо яһала түрүү тоотой байһан фермэннай адагай адаг болохо нь холо бэшэ. Пү сэхэр наахаа ханаһаа байха, малаа яажа үлдөөжэ, дааруулжа, үхүүдэнгүй ондо оруулха бибди гэжэ бодохо сагнай ерээ шахуу. Тшгэбэшье үбэлжэлгэд хайшаншье гэжэ наань, бэлдэхэл зөп бээбди. Тээд бээбээ хүлээһээр байтарнай үбэл болошобо, — гэжэ фермын үннэй наалшан Тамара Федоровна Третьякова хөөрөлдөөндэ оролоно.

— Өөрөө хэр сэхэ һу наанат? Энэ жэлдэ үнээн бүриһөө 3000 килограмм һу нааха гүт? — гээд, асуухада тэрэ ингэжэ хэлэнэ:

— Үнгэрһэн октябрь нарада бпратай һүн абтаагүй. Намар болоходо үнээд хэзээшье хожордог ха юм даа. Гэбэшье хэрбээ эдэ мэтэ дутуу дундануудай дайралдаагүй, үбэлжэлгэд бэлдэхэ хүдэлмэрнин пимэ эхээр оройтуулагдаагүй наань, һүн яһала бараг наагдаха бэлэй. Тшгэ яабашы энэ жэлдэ 3000 килограммай хилэ дабаха аабзаб гэжэ ханагдана.

Эдэ бүгэдэһөө зарим тэды тобшолол хэхэдэ, түрүү фермэ ймагтал ажахынгаа хүтэлбэрлэгшэд, мэргэжэлтэдэй харюусалгагүй, нобшо нозгой ажалһаа боложо, пимэ тулюур байдалда ороо гэжэ ханахаар. Паалшад хүхэ баряад, малайнгаа байра заһабарилжархиха бэшэ ха юм.

С. ТЮЛЮКИН.
Тарбагатайн аймаг.

"АРЬЯА-БААЛЫН" АША ТУҺАДА

"Арьяа-Баала" нэгэдэлэй байгуулагдаһаар нэгэ жэл гүйсэбэ. Энэнтэй дашарамдуулан, ноябриин 5-най 16 сагта Буряад филармонийн танхим соо (Ербановой гудамжа, 6) Далай-ламын шажанай түлөөлэгшэ гэбшэ Дампа Тинлэй хурал уншалга бүтээхэ. Һүүлээрнь концерт болохо.

Забайкалин шэмээшэгүүдэй соёлой үдэрнүүд

ЭРДЭМТЭДЭЙ ХУБИТА ЕХЭ

Республикын итгэлийн гишүүн... эрэмтэй гээд тэрэ тэмдэглэбэ.

Энээнхээ урид шэмээшэгүүд Украина, Польшо, Белорусси гэхэ мэтэ орон нутагуудта ажагуудаг байгаа.

Бэрээнэй дунда хургуулин багша В.А. Петров үгэ хэлэхэдээ, "шэмээшэг" гээн үгые зүбөөр тайлбарилха, ургажа ябаа үетэндөө соёл болбосоролойноо туйлалтануудые, ёһо заншалануудые гүнзэгыгөөр ойлгуулха тушаа асуудалнуудта анхарба.

мүргэлтэй танилсуулха асуудалнууд дээрэ тогтоо. - Бүгдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл байгуулагдажа, буряад арадые нэгдүүлэх, соёл болбосорольень хүгжөөхэ талаар зарим тэдэ хүдэлмэри ябуулагдажа эхилэнхэй, - гээд үгэ абахан тус эблэлэй президент Д.-Н.Д. Дугаров онсолбо.

шиидхэхэ хэрэгтэй гээд тэрэ онсолһон байна. Шэмээшэгүүдэй аман зохёолые, ёһо заншалануудые, шажан мүргэлые, соёлые шэнжэлһэн, энэ хүдэлмэри саашадань үргэлжэлүүлэхэ тухай асуудалнуудта Буряадай Ниитын эрдэмэй институтдай директор, профессор В.Ц.Найдаков, эрдэмтэд Р.П. Матвеева, Р.П.Потанина, Н.В.Соболева, Е.И.Тынтуева, Б.С.Дугаров гэгшэд тогтожо, шэнжэлгын хүдэлмэри гүнзэгүүлэхэ тушаа ханамжа дурадхалануудаараа хууцаагдаба.

РУСЬТА ГАРМОНЬ ХЭЗЭЭДЭШЬЕ ЗАМХАХАГҮЙ

ансамбль "шэрдэһэн" дээрэ бэшэ, хонгёо гэгшэ багшад бэрээдээрээ шэмээшэгүүсуурхадаг хэмнай.

дотороо мэдээжэ болоһон бэшүүрэй хүүгэдэй "Васильки", мүн ехэшүүлэй ансамбль, Тарбагатайн аймагһаа "Судьбинуска", хүүгэдэй "Черпачок", Улаан-Удын "Семейские янтари" ансамбльнууд, "Сибирские узоры" гэһэн хоорой коллектив, мүн Мухар-Шэбэрэй, Загарайн, Сэлэнгын, Хэжэнгын, Хориин бүлэгүүд соёлой үдэрнүүдтэ хабаадалсаха яаһан байһа.

дуунуудын сугларашадта ехэтэ найшаагдажа, "үшөө", "үшөө дахин" гэдэн, зал соо хуугшад тайзан дээрэнхэ артистнуудые табиха дурагүй байгаа хэн. Харин багашуулай ехэшүүлхэ нэгшье дортонгүй хатарха, дуулахан яана гэлэт! Концертуд хабаадаһан эдир артистнууд бэлиг талаангаараа, эдир наһанайнгаа хабаар олоной дура булаагаа.

Манай районо 10500 хүн мүнөө үедэ пенси болон тэдхэмжын элдэб пособи абаһа. Эдэнэй 8000-ниинь наһанайнгаа амаралтада гараһан хүнүүд гээшэ. Эдэ хүнүүдтэ һара бүридөө 1 миллиард 300 миллион түхэриг түлэгдэнэ. Пенси тодорхойлохо, тооложо гаргах, саарһа гуурһыен бэлэн болгохоһо гадна манай социальна хамгаалгын таһаг хүн зонийе социальна талаһаань хамгаалха талаар федеральна, республикын, районой програмнуудтай зохилдуулан, ажалаа эмхидхэн ябуулһа.

Хангалга хэр гээшэб? ТУһАЛАМЖА ҮЗҮҮЛХЫН ТУЛА

Энэ талаар манай бэлүүлжэ үрдиһэн юмэ тоолохо болоо һаа— транспортта, ажагуудалай коммунальна туһаламжа үзүүлгэдэ, телефондо зарим тэдэ хүнгэлэлтэнүүдэй боллоулагдаад байһые, удаан саг соо хэлсэхын, хөөрэдэһын ашаар дахинаа бии болгодоо хэн. Газетнүүдые захижа бэшүүлгэдэ, хүдөөдэ ажагуудаг пенсионернүүдтэ радиогой түлбэри түлэхэдэнь, үһөө залуулахадань түлбэрийн 50 процентээр хүнгэдэхэ мэтын болон бусад хүнгэлэлтэнүүдые район дотороо байгуулаад, зарим хүнүүдтэ мүнгэн туһаламжа үзүүлэхэ, түлбэригүи путевко үгэхэ мэтын ажал ябуулаһа. Энэ жэлэй эхинһээ манай таһагай зууршалгаар муниципальна "Здоровье" гэһэн предприятита 15 хүн амарба. Эндэ амарха путевко абаһадань, Пенсионно жаса баһал туһа хүргэлсэдэг. Гэхэтэй хамта социальна туһаламжада хэрэгтэй хүнүүдэй тоо жэл бүри олошоржол байна гэжэ харанабди. Түбэй газарһаа энээндэ мүнгэн багаар үгтэнэ. Хэлхээ холбооной албанда 40 миллион шахуу түхэриг түлэнэбди. һаянай ганса бэе хүнүүдтэ капуста гэр гэртэнь буулгажа үгэхын тула машина, ашаа тээхэ, буулгажа хүнүүдые бэдрэхэ баатай болообди. Манай ажалда һаян сагта ушарһан һайн хубилалтанууд тухай дурдаха болоо һаа, республикыннай социальна талаар туһа үзүүлдэг урдань байһан һайн аргануудые дахин наһан хэргэхэ тээшээ боложо байна ха. Юун тухай хэлэнэбид гэхэдэ, пенси, пособи урдань, 60-аад онуудаар түбэй гуримда оруулаа бэлэй даа. Тэрэ үедэ иймэ

гурим зүбшье байһан байжа магад. Харин мүнөө 2-3 һарын туршада пенсион түлэгдэнгүй байдаг болоһоһонд, энэ арга "хуушаржа", ондоо аргануудые бэдрэдэг болоһоор ха. Мүнөөдэртэй байдалые абажа харахада, пенси саг болзортоо үгтэнгүй. Эпэмнай эгээл хүндүүлхэй асуудал мүн. Тездэ пенсион хэзээ түлэгдэхын Пенсионно жасада предприятинуудай саг болзортоо мүнэгэ оруулаһаа дуудыдана ха юм. Предприятинуудай муу байдалтайһаа боложо, Пенсионно жасада мүнгэн ороногүй. Зэдын комбинадые абажа харахада, 2-3 жэлэй туршада жасада мүнэгэ оруулнагүй. Бидэ, манай таһаг, үшөө дээшээ мүнгэ хубаарилгада шадха ээргээрээ хабаадалсажа, эндэшье мүнгэ хубаарилган болоһодо, арга шадалаараа хабаадалнабди. Социальна туһаламжа үзүүлдэг хоёр отделениетэйбди. 134 хүн эндэ ажаллана. Тон бага салын хүлиэ абаһашье, эндэ хүдэлдэг эхэнэрнүүд үлэн зүрхэнһөө ажалдаа оролдоло гаргана. О.Э.Нимаева, А. Г. Никонова, Л. П. Никонова, Т. Н. Каратаева, Е. А. Дерябина, С. Д. Бадмаева, Г. Д. Шагдурова, М. О. Цыренова гэгшэд эрхим хүдэлмэрилэгшэд юм. Энэ жэлдэ манай таһаг Усановкада 1 гектар газар арендэдэ абажа, хүдэлмэрилэгшэднай тэндээ хартаабха таряад, һайн ургаса хуряжа абаабди. 8 мэшээг хартаабха олон хүүгэдтэй, ганса бэе, тэдхэмжэ муутай бүлэнүүдтэ, үбшэн үлбэр хүнүүдтэ тараажа үгөөбди. Мүнөө жэл наһажаал хүнүүдэй үдэрые урда жэлнүүдэйхиһээ дутуу бэшээр үнгэргөөбди гэжэ һананаб. Һайндэрэй үдэр, мүн бэшэшье үдэрнүүдтэ үбээд, хүтээдтэ элдэб туһаламжа үзүүлэгдэнэ байна. Эдэ үдэрнүүдтэ районодо ерэнэн республикын социальна хамгаалгын министр С. Г. Ефимов Закаменскада, Баян-Голдо, Санагада ажагуушадтай уулзалгануудые үнгэргэһэн байна. Б.ЦЫРЕНОВ, Захаминай аймагай захиргаанай социальна талаар хамгаалгын таһагые даагша.

УНШАГШАДАЙМНАЙ ДЭБТЭРНЭЭ УШАРНАН ГАНСА ШАМТАЯА УУЛЗААГҮЙДӨӨ ГОМДОО НЭМ

Хэлэгдээгүй юумэн тухай
Хөөрэхэ дабтаха хэрэггүй.
Уулзагдаагүй уулзалга

тухай
Удхалан хэлэхэдэ хамаагүй,

Би ходооо ханажа ябадагби. Тиймэхээ үни үнгэрхэн нэгэ
тухай хөөрэхэ, дурдаха дуран намда байн-байн хүрэдэг хэн.
Тиймэ эхи татаа нэн хойноо хөөрөөгөө эхилхэм:

Хүмүү хотын талмайгаар.
Харана гэшэ гүш намайгаа
Харижа ябанаб
Халамгайгаар.
Дуун болооб, яахадаа
Хүмүүнэй намайгаа
Хүнгэрбэш?
Хэмнайш: "Заатал
хаа,
Дуун эрэхэдэм утгашш".
Тэд, алим, инагни,
Ханаар хэлэдэгшнэй?
Ханаар телеграммын
Мэдээн
Ходорон гараһыеш.
Хүхэ огторгойгоор
Хүмүүшд ялалзана.
Хүмүүн досоом
Хүнгэндэл миралзана.
Хүмүүн шамтаяа уулзаха
Хүмүүн хүлээжэ ядадаг нэм.
Хүмүүн үдэрэй үнгэрхэдэ,
Хүмүүн даран тоологшо нэм,
Хүмүүн харын болзороор
Хүмүүн албанда мордоо
Хүмүүн бэлэйб.
Хүмүүн гансам иддамар
Хүмүүн бэлэйш таалаһаар.
Хүмүүн шамһаа мэдээ
Хүмүүн абаад
Хүмүүн бэлэйб вокзал руу.
Хүмүүн хүлээжэ арга халаа
Хүмүүн харайлайб
Хүмүүн хада руу.
Хүмүүн яаража ябааш хаа,
Хүмүүн эшининингээр урманда
Хүмүүн сэгсгүүдэй баглаа
Хүмүүн ябажа суглуулаа
Хүмүүн нэм.
Хүмүүн вокзалда хүрээжэ,
Хүмүүн али вагонһоо
Хүмүүн ерэхыеш хүлээжэ,
Хүмүүн поездуудые угтаа
Хүмүүн нэм.
Хүмүүн досоомни найдал:
Хүмүүн аһаа инагни гаража
Хүмүүн ерээд,
Хүмүүн амитанай нюдэн дээр
Хүмүүн аһашана ааб
Хүмүүн илдамар?
Хүмүүн болоогүй даа.
Хүмүүн хоногой борооһоо
Хүмүүн поездуудай
Хүмүүн ябадал
Хүмүүн аһаа инагни холодошоо.
Хүмүүн хүрхэм халаглан,
Хүмүүн аргаахан шэбшэнэ.
Хүмүүн үдэтэ хүхэрни, ойлго
Хүмүүн минни дурье):
Хүмүүн шэнгээр гүрбэлзэн,

Гүлмэр зүрхыем хүлгүүлжэ,
Гулабхаа шэнгээр
гүбэриилэн,
Голойм гарниие татуулжа,
Улаан зүрхыем ходооо
Угаа ехээр татан байдаг
Ушархан ганса шамтаяа
Уулзаагүйдөө гомдолтойб.
Зай, теэд яахаб?
Яаралгүйхэнөөр мүнөө
Казармадаа хүрэнэл аабзаб,
Алба хэгшэ нүхэдтөө.
"Уулзалга" (уулзагдаагүй)
тэмдэглэхэдэ
Болохо гэжэ ханагдаадхиба.
Киоскдо аялдар эхэнэр
Хатуухан харые
аягалаадхиба.
Зуун грамм баринхай,
Пивээр тэрэнээ
дарууланхай,
Бусажа ябанаб казармадаа
Буруу-дуруу хүрэнхэй.
Хаана ябана хаб мүнөө
Ханилхан ганса нүхэрни -
Хорёодхон наһанайм
жаргал,
Хаа-яа минни гомдол.
Мэдэгдэнэ ааб даа хожомоо.
Үнгэрхэн юумэн үнгэрөө.
Таралган-дембельш дүтлөө
Табяад хоноод оройдоо.
Уужам Сибириин тайгые
Унтангүй поезд эбхэхэл,
Оюун номин Байгалые
Үнгартуулан тойрохол.
Үдэрн Буряад орондом
Ушархан ганса шамхандам
Бархиран поезд асархал,
Баяр зугаа эдэлхэл.
Үдэшин һэрюундэ ябанаб
Эрхүү хотын талмайгаар
Харана гэшэ гүш намайгаа?
Харижа ябанаб
халамгайгаар.
Онгосохон үүлэнүүд
Огторгойгоор холжорно.
Инагтам хүрэтэр дүүлижэ,
Мэндые хүргэхөө яарана.
Сэнхир агаарай сэнгэлигтэ
Солбон хараастайнууд
эрбэлзэнэ.
Сэдхэл зүрхэнэйм
худалнуудта
Суранзан бууна инагһаам.
Галаараа яларба
(Новоместниково,)
Досоохи бүглэрөөн
үнгэрөөдхибэ,
Архиин халууншые тараба,
Нүхэдни шоглон угтаба.

Новоместниково - Эрхүү хотын пригород. Эндэ манай ракетна
байһан юм тэрэ сагта.
Ушар минни гурбан нараар военкомадаар татуулагдаад,
Мото алба хэжэ байһан үедэ болоһон юм.
Хүмүүн ябанаб басагамни практикада Казахстан ябаха
поезд: "Тиймэ поезд угта, тэдэндэ гарахамни", - гэжэ телеграмма
байгаа. Теэд манай ханамаар болоогүйн та уншагшад,
Хүмүүн шүлэглэн бэшэнэн рассказһаа мэдэбэт.
Хүмүүн бидэ хожомоо хамтаржа, мүнөөдэр болотор амар
халуунабди гэжэ би таанадта хэлэжэрхихэм.
Жаргал ДАШИННИМАЕВ,
радиоинженер.

"БАЯН МОНГОЛ" АЙЛШАЛБА

Һаяхан Буряад Республикын
арадай артистка Дарима
Дугданова нютагтаа - Хэжэнгын
аймагай түбтэ, түрэл Эдэрмэгтэ,
бусад тосхонуудаар тоосоото
концертнүүдэ үнгэргэбэ. Эдэ
үдэшэнүүдын Монгол оронһоо
ерэһэн "Баян Монгол"
оркестрэйхид хүгжэм, дуугаараа
шэмэглэн байна. Джазай-
эстрадна оркестрэй
хүгжэмшэдһөө гадна со-
листнууд, дуушад ябалсаа.
Һүүлэй үедэ залуушуулай
дунда мэдээжэ болоһон залуу
дуушан Баярай Алтан-Уяа Улаан-
Баатарта үнгэргэдэһэн олон
концертнүүдтэ уран бэлигээрээ
шалгархан юм. Энэ
оркестрэйнгээ дэмжэлгэ доро Ц.
Шойжинимаевай "Түрүүшын
дуран", олондо мэдээжэ "Аяны
шубууд", "Энхэрэл" гэхэн
дуунуудые ехэ зохидоор
дуулаһан байна.
Өөрөө саксофон дээрэ
бэрхээр наададаг Л. Сухбаатар
наһатайшые хаа, зүрхэ
сэдхэлээрээ залуу, шогтой,
дорюун хүн, "яһала гоёор
дууладаг артист байна" гэжэ
шагнагшад сэгнээ. Галсанай
"Хүхы шубуун", "Нютагаа
бэшсэн захяа", бусад
дуунуудые абьяастай до-
рюунаар гүйсэдхэбэ. Өөрөө
саксофон дээрэ наадахадаа,
монгол тэрлигэйнгээ энгэр руу
микрофоноо хэжэрхөд, рок-н-
роллоой хүхюун аялга эдэлүүлнэ,

анха түрүүшынхией шагнаа нэм.
"Сайн байна, Улаан-Баатар"
(хүгжэмнь Нямдоржын) гэхэн
дууе гоёор дуулаа бэлэй. Харин
мүнөө Улаан-Үдэ ерэхэдэ,
"Улаан-Баатар" гэхэн үгыен
һэлгэжэ, "Сайн байна, Улаан-
Үдэ" гээд дуулана. Залуудаа
шүрдэгэрхэн бэетэй байһан
Түмэрбаатар бэежээ,
гүйсэдхэлгын дүршэл нэмээ.
Дундуур наһатай болоо,
гэбшые хоолойн үнөөхил
заңдаа. Чарли Чаплиндад адыар
хатаран һагад "Ханиин дууе"
шляпа үмдөөд тэрэ дуулана.
Илангаяа олондо мэдээжэ
"Соловьина роца" гэхэн дууе
(ородоор ехэ һайн дуугардаг)
дуулахадань, концертдэ
сугларагшад халуун альга
ташалгаар угтана, "гоё!" гэжэ
хашхарадана.
Оркестрые шадамар бэрхээр
хүтэлбэрилэн дирижер (анхан
электрогитара дээрэ шадамар
бэрхээр наададагаа харуудаг
байһан) Б. Ганбат өөрөө байра
дээрэ собхорон, хатаран шахуу
оркестрые хүтэлбэрилхэ юм.
Түрүүшын үдэрһөө эхилжэ,
оркестртэ хүгжэмшэнөөр
ажалладаг композитор Л.
Багаатай баясан уулзаа нэмди.
Дарима Дугдановагай
концертые суг хүдэлдэг
нүхэдын, харилсадаг
артистуудын уран бэлигээрээ
баяжуулаа, туһалаа. Эдэ
үдэшэнүүдын Эржена
Жамбалога, Жаргал
Бадмацыренов гэгшэд
хүтэлбэрилжэ, шагнагшадтай
харилсаа холбоо байгуулаа. П.
Дамирановай "Заһяа дууе" Ж.
Бадмацыренов гоёор дуулаба.
"Энхэрхэ юртэмсэ - эжы ха юм"
гэхэн поездэй гүн сэдхэлэй
үгэнүүдые Саян Жамбалов
хэлээд, Эрженэтээ "Эжы тухай
дууе" Даримын эжыдэ
зорюулба. "Сэдхэлэй үг"
гэхэн дууе хоюулаа дуулаһан
байһа.
Хэжэнгын аймагай
захиргаанай, Эдэрмэг, бусад
нютагуудай хүтэлбэрилэгшэд,
нютаг нютагай хүн зон,
шагнагшад арадынгаа
артистые, монгол айлшадые
хүндэтэй дээрэ хүлээн абаа,
һайнаар угтаа. Нютагайгаа
басаганай тоосоото концертын
үдэшэнүүдые хэжэнгээрхид
зохидоор эмхидхэн байна.

Б. ДОРЖИЕВА
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ:
Оркестрэйхид наадана;
мэдээжэ дуушан Х.
Түмэрбаатар дуулана;
оркестрэй солист Б. Алтан-Уяа.
М. ШАНТАКОВОЙ фото-
зурагууд.

байгаль шадарай нютагчуудта

ЭНЭРХЫ СЭДЬХЭЛТЭНЭЙ КОНКУРС

Буряад Республикын хүнлэгийн социальна талаар хамгаалгын министрствын үүсгэлээр октябрийн 31-д Улаан-Үдэ хотодо "Эрхим социальна хүдэлмэрилэгшэ" гэхэн республикына конкурс түрүүшынхисэ үнгэргэгдэбэ. Тус конкурсдоо аймагуудай социальна хамгаалгын таһагай 17 түлөөлэгшэ хабаадаба.

Урда тээгэ райн бүхэндэ нэмэ конкурснууд үнгэргэгдөө юм байна. Тэндээ түрүү хуурида гар агшадын Улаан-Үдэ ерээд хоорондоо тэмсэхэн гээшэ. Зал соо зон дүүрэн. "Эжы аба хоёрни" гэхэн дуунай сэдхэл хүдэлгэмэ аялга зэдэлнэ. Конкурсын эхиндэ республикын социальна хамгаалгын министрэй орлогшо И. И. Мошкин үгэ хэлэжэ, тэдэ 12 басагадай тайзан дээрэ уриба.

Конкурсдо хабаадагшад 8 тур гараха ёһотой. Үдэрэй 2 часаа үдэшин 7 час болотор үргэлжэлэн энэ конкурс гол үйлэ хэрэгүүдые тобохоноор хөөрөө.

Түрүүшын турта конкурсантууд дуу дуулажа,

шүлэг хэлэжэ байгаад, өөхэд өөхэдүнгөө нютагтай танилсуулна. Тэдэнэй дундаа Яруунын аймагай Нарһата тосхондоо ерэхэн юрын буряад эхэнэрэй гартаа хадаг барин хоёр хэлэн дээрэ нютагайшаа үндэр наһатанда зориулан шүлэгөө уншахадань, зал соо удаан альга ташалган болобо. Үдхэн хара үһээ хойшонь һамнажа гүрэхэн, нюуртаа нэгэшье косметикэ хэрэглээгүй энэ сэбэрхэн эхэнэрэй хажууда баһал яларма гоё хубсаһатай, бэрхэ-бэрхэ басагад байна даа. Конкурсноо хабаадалсаяа ерэхэн Загарайн залуухан Ольга Назарова бултанай һонирхол татана хэбэртэй. Ольга өөр тухайгаа иигэжэ хөөрэнэ:

- Би наһатайшуудта тон дуратайб. Мини харууһалдаг хүгшэд, үбгэд намдаа баһа дуратай юм, - гэхэдэнь, журин гэгэний В. И. Тимохина зэргэлээд һуһан нүгөөдэдөө: - "Яһан бэрхэ басаган бэ. Харахада ёһотой артистка болохоор бэетэйхэн, хонгоо хайхан хоолойтойшье байна" - гэжэ Оливе хайхашаан хэлэнэ. Тэрэ

үдэр Ольга Назарова өөрынгоо "Бабулинууд" тухай частушканууды дуулажа, бүришье булганда дүтэ болобо хэбэртэй.

- Түни хайхан зан түбиие абарха" гэжэ Ф. Достоевский хэлэн шуу. Манай дунда энэрхы хайхан сэдхэлтэй хүнүүд олон, тэдэнэр алишье сагта ядарһан, зобоһон хүнүүдтэ туһална ёһотой. Жэшэнь, минии ошодог хүнүүдни Солдатска тосхондо ажаһуудаг. Баарһад зариманинь өөрын дулаахан гэршьегүй, түлээшьегүй байна даа. Тэдэ үгшэд, үбгэдгээ харилсаһаар байтараа өөрөөшье олон юмэ ойлогожо, ондоохонор ажабайдалдаа хандадаг болооб гэжэ һанадагби. Намда сүлөө саг гэжэ үгы. Заримдаа гэртэ ерээд, бүүлхэ, пироженууды шаржа, нэгэ-хоёроньшы хаа, гэдэһые садхаахы оролдохош, - гэжэ Советскэ райной социальна хамгаалгын таһагай хүдэлмэрилэгшэ Галина Васильевна Тесленко хөөрэнэ. 4-дэхи тур эхилжэ, конкурсантуудай зураһан

Репортаж
һүлдэ зурагуудай харалган болобо. Эмблемэ бүхэнийн өөрын уда ханартай, басагад эндэл шадбаряа гаргаа. Хаража, һанажа яһаһанаа зураа даа. Журин сэгнэлтээр Железнодорожно райной түлөөлэгшэ Елена Матвеевагай зураг дээдэ сэгнэлтэдэ хүртэбэ. Елена зураг дээрэ үндэр наһатай үбгэнэй залуухан хүбүүндэ гараа һарбайжа һуһаарнь харуулна. Энэ зураг удаан бодолгто боложо, хараад һуухаар һэн. Социальна таһагай хүдэлмэрилэгшэ бүхэн "Ветеранууд тухай" хуули һайн мэдэхэ ёһотой. Энэ талаар конкурсдо Октябрьска райндоо ерэхэн Сэсэг Васильева түрүүлжэ гараба.
Энэ һонин, удхатай конкурсые эмхидхэлгэдэ туһалһан спонсорнууд олон. Тэдэнэй дунда элдэб нэгэдэлнүүд, жасанууд,

АМАРШАЛНАБДИ
Дээдэ хургуулинуудай эрдэмэй академиин Сибиринь отделениин бодото гэшүүд болон гэшүүн-корреспондентнуудай нийтэ суглаан Томск хотод октябрийн 24-25-да боложо дүүрбэ. Тус отделениин шэнэ гэшүүдые һунгаха тухай асуудал суглаан дээрэ табигдаа. Буряад гүрэнэй багшанарай институтанга республика дотороо бэшэ мүн хилын сагууршые ажаллаһа мэдээжэ болоһон багшанар гэшүүн-корреспондентнуудай һунгагдаа. Эдэмнай хэд бэ гэбэ түүхын эрдэмэй доктор, Россин Федерациин габьяата ажал ябуулагша, профессор Даш Батуевич Улымжиев, физик математикын эрдэмэй доктор Дандар Сангадиевич Саңдиг философийн эрдэмэй доктор Россин Федерациин габьяата ажал ябуулагша, профессор Владимир Иосифович Затеев Суглаан дээрэ В. И. Затеев дээрэ хургуулиин эрдэмэй Академиин хүндэтэй гэшүүнээр һунгагдаба.

"ОЮУТАДАЙ ГИТАРА-95"
Байгша оной октябрийн 27-ной үдэрнүүдтэ БГУ-да (БГПИ) актов зал соо хотомнай дээдэ хургуулинуудай оюутан хоорондоо "Оюутадай гитара" гэхэн конкурс үнгэргэгдэбэ. Түрүүшын үдэр журин конкурс хабаадагшадта сэгнэлтэ харин хоёрдохи үдэртэнь концерт болоо һэн.
Удаань залуушууд хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй комитэдэй түлөөлэгшэд Н. Салеев, В. Цыренжапов хоёр конкурсууд дунгуудые сонсохо болон ВСГАКИ-гай оюутан Андрей Федотов 1-дэхи һуури эзэлэһэн гран-при шанда хүртөөдэ, 2-мьянган түхэриин урмашуулагдаба. Түхэриин БГУ-гай эхин классуудай таһагай оюутан Юлия Белова эзэлжэ, 3-мьянган түхэриитэй шанда хүртэбэ. 3-дахи һуури НГУ-гай Буряад таһагай Булад Гомбоев, Вячеслав Карпов гэгшэдэй дуэт эзэлэһэн 100 мянган түхэриин шагнагдаба.
Гадна БГУ-гай ород хэл бэртэй таһагай Баир Сибиданов, ВСГАКИ-гай Дариана Элана гэгшэд тусхай шангууд шагнагдаа һэн.
"Б. ЦЫРЕМПИН" БГУ-гай буряад хэл бэртэй таһагай V-дахи курсын оюутан

БАГШЫН ОЙН БАЯР
Һаяхан Тарбагатайн дунда хургуулида хүндэтэ багша Надежда Александровна Марфинагай түрэхөөр 70 һаныень, багшын ажалы 55 жэһаныень тэмдэглэбэ.
Хүндэтэ багшын ажалынь намтар дайнай шэрүүн жэлүүдһээ эхитэй. Эрхим хайнаар Тарбагатайн дунда хургуули дүүргэмсэһэн, түрэл нютагтаа эхин классуудта заахыень уриһан байгаа. Ажалайнгаа хажуугаар эачиноор Буряада багшанарай институт дүүргэхэн алдартай.
Энэ хүндэтэ багшингаа ойн баярые тэмдэглэхээ сугларагшад баярай халуун үгэнүүдые хэлээ, бэлэг барюулаа
С. ВЯТКИН.

Сэрэгэй албан - хүбүүдэйнай ажабайдалай гол шатагчдайн нэгэн. Эсэгэ ороноо шувнахай дайсаһаа хамгаалан, амгалан тайбан байдал сахиха гэшээ сэрэгшэ бүхэний нангин уялга мүн. Эдир залуу наһанда яһаһан дүүнэрнай, үетэн нүүдэ, аханарнай сэрэгэй уялгата албанда мордоно. Сагай хүшэр хүндэ мүнөө үедэ хүбүүгээ армиин албанда үдэшэхэдөө, эжинэрэйнай зүрхэ сэдхэл ямар ехээр хүлэһэнэ гээшэб! Эрхим хайнаар сэрэгэйгээ алба дүүргэжэ, хүбүүднай амиды мэндэ бусаһай даа гэжэ зальбаржа һуудаг лэ ха юм даа. Гуламтаяа орхижо гараһан тэдэнээ холын замда үдэшэхэдөө, уримни хаана, ямар газар дайда руу эльгээгдэнэ ааб гэһэн һанал бодолгоо түрүүн эжэлүүдгүй зурхыень хүдэлгэдэг. Сэрэгшын түрүүшын үдэрнүүд тухай хөөрөбэл, иимэ байна.
Буряад Республикын бүхы аймагуудһаа сэрэгэй албанда татагдаһан залуу хүбүүд тусхай пунктда суглардаг. Тэдэниие ротын командирнууд, офицернууд шанга шалгалта

хэжэ, харюусалга дороо абадаг. Сэрэгшын архи, наркотитууд, элдэб янзын зэбсэгүүдтэй байха ёһогүйнэй ойлогсотой. Бэһын элүүр энхые шалгаханаа гадна, ямар частынуудта ямар хүбүүдые эльгээхые психологий шалгалта элүүрүүдэг. һүүдээрнэ түлөөлэгшэд ерэжэ, алба хэжэ частынуудтань абааһадаг. Сэрэгшэд суглуулагдаһан пунктда нэгэ гү, али заримдаа хоёр хоног үнжэдэг.
Ахмад лейтенант, областной военкомадай офицер-психолог Олег Владимирович Николаев "эндэхи ажабайдал яһала зохида" гэжэ мэдүүлнэ. Хоёр дабхар казарма соо тэдэ хононо. Столоводо тогоошодой тусхай бүлэг ажалладаг. Хүбүүд үдэртөө гурба дахин эдэлдэг. Соёлой байшан соо уран хайханай фильмүүд харуулагдадаг.

УЯЛГА НАНГИНДА ТООЛОГДОХОЁ БОЛЁО
Үдэшин 5 часаа 6 болотор түрэлхидөөрнэ уулзуулдаг байна. Сэрэгэй албанда татагдагшадэй түрэлхид, нүүдэһийн уулзалтын үедэ элдэб аяг ааша гаргадаг ушарые ойгохын аргагүй юм. Эндэхээл сэрэгэй албан эхилбэ, ондоо журам сахиха ёһотой гэжэ хэнииньшые ойгодоггүй.
Албанда татагдагшад гэр бүлын эрхэ байдал хараада абтадаг. Мүнөөнэй сэрэгэй зарлигаар хүбүүднай хоёр жэл соо алба хэжэ болонхой. Дээдэ хургуулиһаа студенттар армида абтадаггүй, харин тэдэнэр хургуулиһаа дүүргэхэнэй һүүлдэ жэл соо алба хэжэ.
Арми - эрэшүүдэй хургуули. Яһажаагүй гүлмэр хүбүүд ошонон аад, саашанхи ажабайдалаа бодомжотойгоор шүүмжэлжэ үзэхэ, һайн муе

илгаруулжа шадаха, хэ барисаан гэшыне ойгохо ёһо эрэшүүл болоод, гэртээ бусад Армиин албанай талануудынь гэбэл, салин сал түлэдэггүй, хүбүүдые һайн эдээлүүлдэггүй банга. Сэрэгшэдэй хубсаһанда ангаа хандуулагдадаггүй. Хоёрдохи орёо асуудал гэхэдэ, арми албатанай нэрэ хүндэ дээшлүүлхэ ямаршые оролдогодог байһан, тиниһэн байгаа. Харин мүнөө арми ошохонгүйн тула арга хур бэдэрдэг болоо гэжэ хэндэ ниюуса бэшэ ха юм даа.
О. АНГРУСКАЯ
С. РАДНА
БГУ-гай буряад хэлэ, бэй бэртэй таһагай оюутан

ОРИГ БАЙБАЛ, ХҮСЭЛ БЭЭЛҮҮЛЭГДЭХЭ

ондо Эрхүү хотын техническэ шажанай түүхэ, зүүн зүгэй арадуудай соёл, искусствоын шэнжэлэл, буряадай түүхэ, домог, уран зохёол гэхэ мэтые Буряадай Эрдэмэй түбэй мэргэжэлтэд оюутада таана. Социологиин хэшээлүүдые энэ факультет бии болгогшодой нэгэн Тамара Александровна Харнахоева заадаг.

Зүүн зүгые шэнжэлгын кафедрые даагша Юрий Михайлович Бутинай оролдолгоор хари гүрэнүүдтэй, хүршэ хотонуудтай хани харилсаан эдэбхитэйгээр үргэдхэдэнэ. Мүнөө түрүүшынхиеэ 3-дахи курсын оюутад шэлээн мэргэжэлээ мүлжэ, хаа хаагуур практикада гараха. Энээн тухай өхэ ханаагаа зобохо, кафедрые даагша мүнөө үедэ эдэб эмхи зургаануудтай хэлсээ батална.

Гадна шэнэ факультетэ олон бэрхэшээлүүд дайралдана. Жэшээн, 3-дахи жэлээ эндэ хуралсалай корпус заһабарилагдажа байна. Энээниие дүүргэхын тула баһал мүнгэн хэрэгтэй.

Мүнөө залуушуудда хурахань ехэ хүндэ гээшэ аабдаа. Абаһан стипендинь оройдоол хэдэн үдэртэ хүрэнэ...

"Сессийэ сесси хүрэтэр оюутад омог дорюун ябадаг юм" гэжэ үнинэй хэлсэдэг гээшэ. Оюутадай ажабайдал ходоодоо һонирхолтой байдаг. Зүүн зүгэй факультедэй оюутад соёлой эдэб хэмжээ ябуулгануудта хабаадалсана. "Абай Гэсэрэй" 1000 жэлэй ойдо зорюулагдан найр нааданда урилгаар Орлик нютаг ошоо хэн. Бүлэг оюутад Эрхүүгэй түлөөлгшэдэй бүридэлдэ орохо, мартагдахагуй энэ үйлэ хэрэгтэ хабаадалсана байна.

Оюутадай уулзалганууд, оюутанай үдэр, түрэнэн үдэрнүүд гэхэ мэтын заншалта болоһон зугаа нааданда тэдэнэр эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Гурбан хари хэлэ тэгшэ мэдэхэ һайн мэргэжэлтэд болохонь болгогой.

Е. ЦЫБЕНОВА.

Футбол НАНАНАА ХҮСЭЛДҮҮЛБЭ

Федерациин дунда футболууд дүүржэ, түрүү эзэлһэн тодорбо. "Сэлэнгын" футболистнууд байгша оной хоёр наада хураар Алас-Дурна зүг шэе хааб даа.

"Сэлэнгын" боллистнууд абаһаар "Сахалин" абаһаар 1:0 тоотойгоор эхэлһэн байгаа. Харин "Сэлэнгын" уулзалгые "Сухаревскийн" СКА абаһаар үнгэргэһэн.

Халмайн эзэд манай абаһаар хаабар шүүгдэһэн,

эрмэлзэлдэ абтаа ха. Командын гэшүүн Андрей Пойманов талмайн эзэдэй ворота руу хоёрдохи бүмбэгэ сохижо оруулһан байна. Энээгээр наадан дүүрбэ. "Сэлэнгын" футболистнууд дун хамта 51 очкотой боложо, мурьсөөнэй табицада арбадахи хуури эзэлбэ.

Нааданай хоёрдохи дүхэригтэ уулзалга бүхэнөө һайнаар, добтолхы шэнжэтэйгээр үнгэргэһэн "Сэлэнгын" футболистнууд Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй эрхим арбан командын тоодо оролсоходоо, урдаа табиһан зорилгоёо дүүргэжэ, ханаһанаа хүсэлдүүлбэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Эмдэ ородог ургамалнууд тухай

ТЫКВЭ

витамин С, В элбэг. Никотинова, фосфорно, кремниевэ кислотанууд энэ ургамал соо бии. Калий, магни, кальций ургамалай бүридэлдэ ороно.

Тыквын зөөлэн хальһа эдихэдэ, шээһэ ехээр хүргэдэг, тиимэһээ бөөрэ, эльгэ үшэн хүнүүдтэ тухтай.

Зүгөөр эгээл шухалань - тыквын үрэнэн. Уша хорхой хүнэй дотор сооһоо гаргахата, тыквын үрэнэн тухтай юм. Тыквэһээ тоһо шахажа гаргадаг. Энэ

Эрэ хүн һаһатай болоходоо, простатит (бэлгын булшархайн үбшэн) үбшөөр үбдэдэг. Тэрэнь ехэ болон ургаад, аденомо болоод, шээһэн хаагдажа эхилдэг. Юрын тыквын үрэнэ эдеэ һаа, энэ үбшээр аргалжа болоно. Үглөөгүүр эдээлхынгээ урда тээ 20 үрэнэ эдеэ һаа, простатит үбшэ дууһыень аргалжа болоно.

Сэсэгэйн тоһонһоо Швейцарийн эрдэмтэд сернильтон гэжэ эм буйлуулаа. Энэ эм простатит, аденомо үбшэндэ тухтай.

"Энциклопедия здоровья" гэжэ номһоо абтаба.

Ноябрь — үбэлэй түрүүшын һара. Харин байгша оной ноябрьда республика доторнай сагай уларил ямар байхаб гэхэн асуудал хүн бүхэниие һонирхуулна.

Һарын түрүүшын арбан хоногой туршада хүйтэн уларил үзэгдэжэ, гол горхонууд, нуур сөөрэмүүд хаа хаанагүй мүлһэн хуягтаа эзэлэгдэхэ. Тиибэ яабашье байгша ондо бусад жэлнүүдтэ орхогоо, ноябрь хураггүй

арбан хоногой эхин болон һүүлшын үдэрнүүдтэ һүшиндөө 11-16, үдэртөө 1-6 градус хүйтэн болохо. Бусад үдэрнүүдтэнь һүшиндөө 18-23, үдэртөө 5-10 градус, заримдаа һүшиндөө 30-35, үдэртөө 15-20 градус хүрэтэр хүйтэрхэ. Харин һарын һүүлшын үдэрнүүдтэ һүшиндөө 37-42, үдэртөө 26-31 градус хүйтэн боложо, гол горхонуудай мүлһэн тас-һяс хүрэхэ, могоной гантаха

УБЭЛНИЙ ЕРЭЮ

дулаан уларилтай байхаар хүлээгдэнэ. һарын туршада урга жэлнүүдэй хүйтэ гурбан градусаар дулаан байха. һарын түрүүшын арбан хоногой эхиндэ, һуу тээнэ эгээл дулаан үдэрнүүд болохоор багсаагдана. Республикын урга аймагуудта 2-7 градус дулаан, һүшиндөө 5-10 градус хүйтэн болохо. Бусад нютагуудта 4-9, заримдаа 11-16 градус хүйтэн үзэгдэхэ.

Һарын угаагахи үдэрнүүдтэ — заримдаа 21-26, бусад үдэрнүүдтэнь 12-17 градус хүрэтэр хүйтэрхэ, үхэр малаймнай хорёодоо орохо, үһнэ тэжээлээ эдихэ сагынь ерээб гээшэ.

Республикын хойто аймагуудта һарын түрүүшын

ушарнууд үзэгдэхэн гээшэ. һарын туршада хаана яанагүй саһан элбэгээр орохо, шуургалжа, аянда ябаһан жолоошодто хүндэһэн байдал тохёолдуулжа магадгүй. Республикын баруун-урга, бусад аймагуудта һарын хоёрдохи, гурбадахи арбан хоногой туршада саһан орохо. Республикын урга аймагуудта нормоһоо 5-20 миллиметрээр үлүү саһан орохоор багсаагдана. Харин республикын хойто аймагуудта хэзээ хэзээнэй хүйтэ багаар саһан орохо юм ха.

Ц. ЖАЛАСАНОВА,
Улаан-Үдын гидрометобсерваторийн таһагые даагша.

АМТАТАЙ "СТЕПАШКАНУУД"

Улаан-Үдын акционернэ "Амтан" бүлгэмэй бутархай зүйлнүүдэй цехтэ хамта 26 янза бүрийн кондитерска зүйлнүүд үйлэдбэрилэгдэнэ. Һүүлэй үедэ эндэ тортинуудые үйлэдбэрилэгдэ ехэ анхарал хандуулагдадаг болонхой.

Жэмэс гэхэ мэтын олон янзын түүхэй эд хэрэглэжэ, кондитернууд эдэб түхэлэй тортинуудые наймаанда гаргана. Гадна цехэй хид хүн зонһоо ороһон торто захиануудые дүүргэдэг юм.

Эндэ ехэнхидээ 16-дахи лицей дүүргэһэн залуу басагадта тортинуудые гоёор шэмэглэхэ дээрэнэ зураха гэхэ мэтэ даалагданхай. Маша Челондаева лицейдэ һурана. Мүнөө тэрэ амтан эдээнэй фабрикада хоёрдохёо практика гарана. "Степашка" гэхэн тортинуудые шэмэглэхыень Машада энэ удаа даалагдаа. Залуу басаганай шэмэглэһэн амтатай "степашканууд" илангаяа үхибүүдтэ ехэ һайшаагдадаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Маша Челондаева.

М. ШАНТАКОВОЙ фото.

